

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Українська мова (за професійним спрямуванням)

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

23 Соціальна робота
232 «Соціальне забезпечення»
перший (бакалаврський)
Управління соціальною сферою

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

обов'язкова
українська

Завідувач кафедри
українознавства і мовної підготовки іноземних громадян

Ольга ЧЕРЕМСЬКА

Харків
2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян
Протокол №2 від 23.09.2021.

Розробники:

Черемська О. С., д. філол. н., професор кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян;

Сухенко В. Г., к. філол. н., доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян;

Карікова Н.М., к. філол. н., доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян.

Лист оновлення та перезатвердження робочої програми навчальної дисципліни

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» сприяє актуалізації лексичної, граматичної, мовленнєвої компетентностей здобувачів вищої освіти унаслідок вивчення норм сучасної української літературної мови і правил практичного застосування цих норм, змісту управлінської діяльності та систем діловодства. Мета навчальної дисципліни: удосконалення гуманітарних знань студентів економічного вищого навчального закладу; підвищення загальнокультурного, інтелектуального та естетичного рівнів майбутніх фахівців, формування стійкого національного світогляду, засвоєння норм сучасної української літературної мови, культури усного і писемного мовлення; формування вмінь правильно й логічно висловлювати свої думки.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	3
Форма підсумкового контролю	залік

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Українська мова та література	усі

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК6. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово у професійній діяльності	РН1. Використовувати усну та письмову комунікацію українською мовою для здійснення професійної діяльності
ЗК6. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово у професійній діяльності	РН 9. Виявляти готовність до взаємодії з колегами по роботі, приймати управлінські рішення в організації роботи виконавців. РН 14. Визначати зміст співпраці з організаціями та установами з метою залучення їх до соціального захисту населення. РН 17. Пояснювати актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Нормативно-стильові основи професійного спілкування

Тема 1. Державна мова – мова професійного спілкування

1.1. Предмет і завдання курсу, його наукові основи.

1.2. Мова в житті людини та суспільства. Функції мови.

1.3. Поняття національної та літературної мови.

1.4. Роль навчальної дисципліни у фаховій підготовці здобувачів вищої освіти обраної спеціальності.

Тема 2. Нормативність як важлива ознака фахової мови

2.1. Поняття мовної норми. Типи мовних норм і професійна мовнокомунікативна компетенція.

2.2. Стан правописного, термінологічного та лексикографічного нормування української мови на сучасному етапі.

2.3. Орфоепічні та акцентуаційні норми української літературної мови: їх реалізація в професійній комунікації.

2.4. Лексична норма як компонент формування мовної компетенції.

Тема 3. Граматичні та орфографічні норми як чинник належного рівня культури мови та їх реалізація в професійному мовленні

3.1. Морфологічна нормативність фахової мови.

3.2. Особливості творення та вживання словозмінних форм різних частин мови.

3.3. Орфографічні норми сучасної української літературної мови.

3.4. Проблемні питання синтаксису та пунктуації фахової мови.

Тема 4. Стилі сучасної української літературної мови в професійному спілкуванні. Науковий стиль мови

4.1. Функціональні стилі української мови та сфера їх застосування. Основні ознаки функціональних стилів.

4.2. Професійна сфера як інтеграція наукового, публіцистичного й офіційно-ділового стилів.

4.3. Особливості наукового тексту і професійного наукового викладу думки. Мовні засоби наукового стилю.

4.4. Оформлення результатів наукової діяльності. План, тези, конспект, анотація.

4.5. Проблеми перекладу й редагування наукових текстів.

Тема 5. Наукова робота як жанр наукової комунікації

5.1. Поняття «наукова робота». Структура курсової (дипломної) роботи.

5.2. Підготовка до написання та оформлення наукової статті.

5.3. Рецензія, відгук як жанр наукової комунікації.

5.4. Цитування та посилання як обов'язковий елемент наукової роботи. Основні правила бібліографічного опису джерел.

Змістовий модуль 2. Професійна мовнокомунікативна компетенція

Тема 6. Українська термінологія в професійному спілкуванні

6.1. Термінологія як система. Загальнонаукова, міжгалузева і вузькоспеціальна термінологія.

6.2. Термін, його ознаки та роль у діловому мовленні.

6.3. Професіоналізми та номенклатурні назви.

6.4. Термінологія сфери соціального забезпечення. Способи творення термінів.

Тема 7. Українська термінографія в професійному спілкуванні

7.1. Нормування, кодифікація і стандартизація термінів.

7.2. Запозичені слова в терміносистемі наукової мови.

7.3. Термінологічна лексикографія.

7.4. Термінографія спеціальності 232 «Соціальне забезпечення»

Тема 8. Ділові папери як засіб писемної професійної комунікації. Сучасна соціальна реклама

8.1. Національний стандарт України. Вимоги до змісту та розташування реквізитів.

8.2. Документація з кадрово-контрактних питань.

8.3. Довідково-інформаційні документи.

8.4. Фахова документація. Запис ділових переговорів.

8.5. Обліково-фінансові документи.

8.6. Рекламний текст як основна одиниця рекламної комунікації.

8.7. Мова і стилістичні особливості сучасної соціальної реклами.

Тема 9. Культура усного фахового спілкування

9.1. Мова й культура мовлення в житті професійного комунікатора.

9.2. Індивідуальні та колективні форми фахового спілкування.

9.3. Форми колективного обговорення професійних проблем (збори, нарада, дискусія).

9.4. Імідж фахівця як чинник культури мовлення.

9.5. Діловий етикет.

Тема 10. Риторика і мистецтво презентації

10.1. Публічний виступ як важливий засіб комунікації.

10.2. Мистецтво аргументації. Техніка і тактика аргументації.

10.3. Мовні засоби переконання.

10.4. Комунікативні вимоги до мовної поведінки під час публічного виступу.

10.5. Презентація як різновид публічного мовлення. Типи презентацій. Мовленнєві, стилістичні й комунікативні принципи презентацій.

Перелік практичних занять, а також питань та завдання до самостійної роботи наведено в таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

У процесі викладання навчальної дисципліни викладач застосовує пояснювально-ілюстративний (теми 1, 2, 4, 6, 7, 8), проблемно-пошуковий (теми 2, 3, 4), проблемного викладу (теми 4, 5, 8), евристичний (теми 9, 10), дослідний (теми 5, 8, 9, 10) та репродуктивний (теми 2, 3, 5, 8) методи навчання. Для активізації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів застосовуються проблемні лекції, презентації, бесіди.

У процесі викладання навчальної дисципліни за комунікативними методами викладання української мови (за професійним спрямуванням) для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачене застосування технології змішаного навчання, активних та інтерактивних навчальних технологій, серед яких: практичні заняття проблемного характеру, робота в малих групах, мозкові атаки, презентації, дискусії.

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів вищої освіти враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 70 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу вищої освіти скласти залік, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі письмової роботи й має на меті інтегровану оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Поточний контроль охоплює роботу здобувачів вищої освіти під час практичних занять, на яких можна отримати 54 бали за умови виконання індивідуальних завдань за темами, зокрема виконання вправ; 4 бали – за виконання тестових завдань (самостійна робота); 8 балів – за виконання поточних контрольних робіт; 4 бали – за виступ з презентацією. Максимальна сума – 70 балів.

Підсумковий контроль знань та компетентностей здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення заліку, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмового матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Результат семестрового заліку оцінюється в балах (максимальна кількість – 30 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів).

Здобувача вищої освіти слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімум можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімум можлива кількість балів, набраних на заліку, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час заліку, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься в залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведеною в таблиці «Шкала оцінювання: національна та ЄКТС».

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Форми оцінювання та розподіл балів наведено в таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Змістовий модуль 1. Нормативно-стильові основи професійного спілкування				
Тема 1	<i>Аудиторна робота</i>			
	Практичне заняття	Практичне заняття №1. <i>«Державна мова – мова професійного спілкування»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
			Тестові завдання	2
	<i>Самостійна робота</i>			
		Пошук, добір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань		
Тема 2	<i>Аудиторна робота</i>			
	Практичне заняття	Практичне заняття №2. <i>«Нормативність як важлива ознака літературної мови»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань (робота в групах)	3
	Практичне заняття	Практичне заняття №3. <i>«Лексична норма як компонент формування мовної компетенції»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	3

	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних завдань		
Тема 3	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Практичне заняття №4. «Морфологічні та синтаксичні норми як чинник належного рівня культури мови та їх реалізація в професійному мовленні»	Активна участь у виконанні практичних завдань (робота в групах)	3
	Практичне заняття	Практичне заняття №5. «Орфографічні норми сучасної української літературної мови. «Український правопис» (2019)»	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних завдань		
Тема 4	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Практичне заняття №6. «Стили сучасної української літературної мови в професійному спілкуванні»	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
	Практичне заняття	Практичне заняття №7. «Оформлювання результатів наукової діяльності. Проблеми перекладу й редагування наукових текстів»	Активна участь у виконанні практичних завдань (робота в групах)	3
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних завдань		
Тема 5	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Практичне заняття №8. «Структура курсової (дипломної) роботи та наукової статті»	Активна участь у виконанні практичних завдань (робота в групах)	3
	Практичне заняття	Практичне заняття №9. «Вимоги до цитування, посилань та списку джерел. Рецензування наукової роботи»	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
			Контрольна робота 1	4

<i>Самостійна робота</i>				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних завдань		
Змістовий модуль 2. Професійна мовнокомунікативна компетенція				
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 6	Практичне заняття	Практичне заняття №10. <i>«Українська термінологія в професійному спілкуванні. Термінологія сфери соціального забезпечення»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних завдань		
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 7	Практичне заняття	Практичне заняття №11. <i>«Українська термінографія в професійному спілкуванні»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань (робота в групах)	3
	Практичне заняття	Практичне заняття №12. <i>«Термінографія спеціальності 232 “Соціальне забезпечення”»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних завдань		
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 8	Практичне заняття	Практичне заняття №13. <i>«Ділові папери як засіб писемної професійної комунікації»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
	Практичне заняття	Практичне заняття №14. <i>«Документація з кадрово-контрактних питань»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань (робота в групах)	3
	Практичне заняття	Практичне заняття №15. <i>«Довідково-інформаційні документи»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
	Практичне заняття	Практичне заняття №16. <i>«Обліково-фінансові документи. Сучасна соціальна реклама»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	3

			Тестові завдання	2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних робіт. Підготовка до укладання ділової документації.		
Тема 9	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Практичне заняття №17. «Культура усного фахового спілкування»	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
			Контрольна робота 2	4
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних завдань. Підготовка до заліку			
Тема 10	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Практичне заняття №18. «Риторика і мистецтво презентації»	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
			Виступ з презентацією	4
			Залікова робота	30
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних завдань. Виконання практичних завдань. Підготовка до заліку: виконання типових завдань за практичною складовою			

Рекомендована література

Основна

1. Черемська О. С., Сухенко В. Г. Українська мова (за професійним спрямуванням) : підручник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 436 с.
2. Черемська О. С., Сухенко В. Г. Українська мова (за професійним спрямуванням) : підручник : у 2-х ч. Частина 1. Нормативність як основа літературної мови [Електронний ресурс]. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 224 с.
3. Черемська О. С., Сухенко В. Г. Українська мова (за професійним спрямуванням) : підручник : у 2-х ч. Частина 2. Культура усної та писемної мови у стильових різновидах [Електронний ресурс]. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 216 с.

4. Черемська О. С., Сухенко В. Г. Українська мова науки, аналітичної сфери та управління : навч. посіб. Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. 240 с.

Додаткова

5. Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Сологуб Н. М. Довідник з культури мови. Київ : Вища шк., 2005. 399 с.

6. Калашник В., Колоїз Ж. Українсько-російські синтаксичні паралелі: труднощі перекладу. Харків : Прапор, 2003. 110 с.

7. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Центр навч. л-ри, 2004. 214 с.

8. Українська мова (за правознавчим спрямуванням) : навчальний посібник / О. А. Лисенко, В. М. Пивоваров, Л. М. Сідак та ін. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2014. 340 с.

9. Українська мова науки, аналітичної сфери та управління : навчальний посібник / О. С. Черемська, В. Г. Сухенко. Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. 240 с.

10. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Либідь, 2001. 224 с.

11. Черемська О. С. Лексична та граматична інтерференція в сучасній українській літературній мові (на матеріалі преси Харківщини 50–80-х років ХХ століття) : Монографія. Харків : ВД «Інжек», 2006. 184 с.

12. Черемська О. С. Основи творення наукового тексту : Конспект лекцій для студентів ІV курсу всіх спеціальностей усіх форм навчання. Харків : Вид. ХНЕУ, 2006. 56 с.

13. Черемська О. С. Становлення і розвиток Харківської філологічної школи (XIX – перша третина ХХ ст.) : монографія / відп. ред. С. Я. Єрмоленко. Харків : Видавець Олександр Савчук, 2020. 484 с.

14. Черемська О. С., Гайдамака Г. Г., Жовтобрюх В. Ф., Архипенко Л. М. Професійна мова економіста. Харків : Вид. ХНЕУ, 2005. 288 с.

Інформаційні ресурси

15. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця за дисципліною «Українська мова за професійним спрямуванням». URL: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=497>